

De Boer

nummer, de toelating tot het ziekenfonds, het recht op bijstand, de huisvestingsvergunning, de inkomenstoets bij aanvragen van woonruimte en het toelaten tot de huursubsidieregeling strak doch rechtvaardig worden toegepast? Hoeveel onrechtmatig verblijvende vreemdelingen zullen nog kans zien, langs de poortwachters van deze regelgevingen te komen? Rechtvaardigt dat eventueel geringe aantal dit zware geschut van een niet goed uitvoerbare "overall-wet"? Waarom willen wij dit eigenlijk?

De **voorzitter**: De brief van 9 maart waarop de heer De Boer zich heeft beroepen, heeft op het centrale informatiepunt ter inzage gelegen. Ik zal nader nagaan of het nodig is, deze brief als noot aan de Handelingen toe te voegen en ik doe daar vanmiddag een uitspraak over.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Vaststelling van regels met betrekking tot het inkomen van enkele groepen uitkeringsgerechtigden en belastingplichtigen (Wet inkomensmaatregelen 1998) (25914).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Rongen** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik wil mijn bijdrage aan dit debat beginnen met een citaat. "Het is een geweldig ingewikkelde materie. Burgers ervaren dat het toch wel heel raar geregeld is" ... "als zij toevallig bij een grens wonen en er net overheen werken, dan ondervinden zij daar alleen maar last van." Deze woorden sprak minister Melkert in de Tweede Kamer tijdens de behandeling van dit wetsvoorstel toen het ging over de grensarbeiders. In onze ogen hebben deze woorden van de minister geldingswaarde voor het gehele wetsvoorstel dat nu aan de orde is. Burgers ervaren dat het toch wel heel raar geregeld is. Als je toevallig tot de ene categorie behoort, krijg je in 1998, in de maand april 1998 of in de maand mei 1998, er zoveel bij, en als

je toevallig aan de grens van die categorie zit, krijg je niks. De burgers zullen het ervaren als een tombola met 850 mln. aan prijzengeld. Het is bekend: een tombola is een loterij met weinig nielen.

Maar dat is toch positief, zou je kunnen zeggen. Het wetsvoorstel levert burgers toch geld op? Alleen de procedure is wat minder fraai. In onze ogen is er echter meer aan de hand. In de ogen van de burger is de overheid niet alleen niet geloofwaardig en niet betrouwbaar, maar ook hardhorend. Van Dale omschrijft "hardhorend" als: moeilijk kunnen horen, min of meer doof.

Hoe is het zover gekomen? Je kunt zeggen dat het kabinet de dupe is geworden van zijn ijver om de koopkracht voor 1998 gedetailleerd en fijnmazig te verbeteren en in kaart te brengen. Daartoe heeft het kabinet een groot aantal technisch ingewikkelde maatregelen op het terrein van de sociale zekerheid, op fiscaal terrein en op het terrein van de zorgsector genomen. Daarbij heeft het ook nog een aantal specifieke maatregelen gevoegd. Ik verwijs naar de paragrafen 4.1. en 4.2. van de Sociale nota 1998. Letterlijk zendt het kabinet in de Sociale nota de volgende boodschap uit. "De koopkrachtontwikkeling laat voor 1998 over een brede linie aanmerkelijke verbeteringen zien." Tijdens de behandeling van het onderhavige wetsvoorstel in de Tweede Kamer herhaalt de minister deze boodschap met de woorden: "... alle Nederlanders in beginsel te laten delen in de welvaart." Dat was een nobele boodschap die niet tot dovemansoren was gericht. De burgers en hun vertegenwoordigers houden het kabinet aan deze uitspraken. Met spanning werden de loonstrookjes eind januari 1998 ontvangen. Voor velen volgde een teleurstelling. Het verweer en de toelichting van het kabinet dat de koopkrachtverbetering over het gehele jaar 1998 moet worden beoordeeld en dat er "dooreengenoemen" – dat zijn de woorden van het kabinet – sprake was van een koopkrachtverbetering, mochten niet baten. De burgers begrijpen het niet en vertrouwen het ook niet. De maatregelen zijn te divers en te ingewikkeld. Natuurlijk realiseert de doorsnee burger zich niet dat de koopkrachtplaatjes van Den Haag slechts een benadering zijn van zijn inkomensontwikkeling. Bovendien realiseert de doorsnee

burger zich niet dat zijn inkomensontwikkeling ook wordt bepaald door zijn gemeente, woningcorporatie, zuiveringschap, waterschap, enz. Hoe fijnmaziger de Haagse plaatjes zijn, des te meer gaat daarvan de suggestie uit dat ze de maatvoering aangeven voor de individuele burger. Het kabinet is zich van de grenzen van de betekenis van de koopkrachtplaatjes bewust, zo is te lezen in de Sociale nota. Wijs geworden door de ervaringen van januari jongstleden heeft het kabinet een adviesaanvraag aan de SER gericht. Naar wij hebben begrepen, verwacht de minister niet dat de SER met de steen der wijzen komt.

Mijnheer de voorzitter! Het kabinet was gewaarschuwd, van verschillende zijden en bij herhaling. Bijvoorbeeld door CFO en CNV is het kabinet zeer indringend geweest op mogelijke negatieve inkomensontwikkelingen als gevolg van de vele maatregelen, maar met name als gevolg van de invoering van het PEMBA-complex per 1 januari 1998. Dat is reeds gebeurd in het najaar van 1997. Ook in dit huis is door mijn collega mevrouw Van Leeuwen bij de behandeling van de Veegwet op 23 december 1997 gewaarschuwd voor negatieve inkomensontwikkelingen.

Maar het kabinet is hardhorend. Meer in algemene zin is vaker door de CDA-fractie bij de verschillende, recente wetsvoorstellen geweest op invoeringsproblemen en de gevolgen daarvan voor burgers. Doordat de uitvoeringsorganisaties te weinig tijd wordt gegund, worden er fouten gemaakt en is er te weinig ruimte voor informatie en voorlichting.

Zoals ik al heb gezegd, was het kabinet hardhorend tot eind januari van dit jaar. Onder druk van de loonstrookjes en van de Tweede Kamer en wellicht met het oog op de maand mei – want dan leggen alle vogeltjes een ei – heeft het kabinet het thans aan de orde zijnde wetsvoorstel ingediend, niet om negatieve inkomensontwikkelingen over het jaar 1998 te repareren, maar om een andere reden. Ik citeer nu pagina 2 van de memorie van toelichting: Dit pakket maatregelen heeft tot gevolg dat bepaalde groepen over geheel 1998 bezien een grotere inkomensverbetering zullen ondervinden dan al was berekend in de Sociale nota. Einde citaat.

De doelstelling van dit wetsvoorstel is ook nog eens verwoord in de

Rongen

memorie van antwoord aan de Eerste Kamer. Ik citeer: Dit beeld – bedoeld is het beeld in de Sociale nota – wordt versterkt door de maatregelen uit het onderliggende wetsvoorstel die gericht zijn op het eerder merkbaar maken van de inkomensverbeteringen. Einde citaat.

Moet de CDA-fractie daaruit begrijpen dat het wetsvoorstel niet tot doel heeft, negatieve inkomensontwikkelingen over het gehele jaar 1998 bezien, te repareren, omdat deze er niet zijn? Is dat ook de reden waarom onze vraag bij de schriftelijke behandeling, namelijk welke groepen in welke aantallen en tot welke bedragen na toepassing van dit wetsvoorstel over het jaar 1998 quitte spelen of nog steeds een inkomensnadeel ondervinden niet beantwoord behoefde te worden? Kan de minister wellicht toch nog eens ingaan op deze vraag?

Hoe dan ook, het kabinet heeft uit zijn rijkdom 850 mln. uitgetrokken om met dit wetsvoorstel een groot aantal maatregelen gericht op (verdere) inkomensverbetering voor velen te bewerkstelligen.

Voorzitter! Misschien mag ik nu even een opmerking ter zijde maken. Ik kan mij namelijk voorstellen dat veel varkenshouders met enige jaloezie naar dit wetsvoorstel kijken. Zij worden zelfs voor het verlies van eigendomsrechten niet of onvoldoende gecompenseerd.

Ik keer terug naar de inkomensverbetering die niet voor allen geldt. Er zijn nog altijd groepen personen die buiten de boot vallen. Zij ervaren dat als zeer pijnlijk, temeer daar het wetsvoorstel op zijn minst de suggestie wekt dat iedereen deelt in het prijzenfestijn. Het wetsvoorstel gaat evenwel ver in de detaillering van de inkomenscategorieën en de hierop afgestemde maatregelen. Het pad dat eenmaal is ingeslagen met de Sociale nota moet nu vervolgd worden. Maar begrijpen en billijken de burgers de verschillende manieren waarop de maatregel uitpakt, ook al is deze positief? Juiste en tijdige voorlichting over deze maatregelen is bijkans niet mogelijk.

Ik wijs daarnaast op de administratieve verwerking in de loonstrookjes: mutaties in april en mei. Ik voeg daarbij de fouten die uitvoerder ongetwijfeld zullen maken waarop dan weer correcties moeten volgen in de maanden na mei. Het kabinet houdt op dat gebied een slag om de arm: volgens de memorie van

antwoord aan de Eerste Kamer acht het kabinet de kans gering dat op grote schaal fouten zullen worden gemaakt. Let wel: op grote schaal! Al met al verwacht de CDA-fractie een herhaling van de januariconsternatie. Dat komt de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de overheid niet ten goede.

Een ruimere invoeringstijd dan wel een ruimere spreiding over het jaar 1998 ware wenselijk, maar het kabinet heeft dit krachtig van de hand gewezen. In dit verband moet melding gemaakt worden van het schrijven van het Verbond van verzekeraars van 20 maart, dat aan verschillende leden van ons huis is gestuurd. Als uitvoerders van pensioenen ziet het verbond uitvoeringsproblemen met dit wetsvoorstel. In de brief wordt dat uitvoerig toegelicht. Als de minister de inhoud van dit schrijven kent, hoor ik daarop gaarne zijn visie.

Voorzitter! Mede namens andere collega's in dit huis vraag ik of het mogelijk is om de minister de brief, als hij die niet kent, te doen overhandigen.

Niet onvermeld mogen blijven de uitvoeringskosten. Volgens de memorie van antwoord is op dit moment nog geen totaalinschatting te geven. In ieder geval zijn de kosten bekend bij de Sociale verzekeringsbank, namelijk 2,5 à 3 mln. en bij de uitvoerders van werknemersverzekeringen, namelijk 5 à 10 mln. De kosten bij 500 sociale fondsen, bij ruim 1000 pensioenfondsen en bij werkgevers zijn nog onbekend.

Het kabinet doet daar eigenlijk wat laconiek over. Nu het kabinet zo aandringt op een korte invoeringstijd en het meer dan "normaal" veroorzaker is van de kosten bij de uitvoerders, zou een compensatie van deze kosten op zijn plaats zijn. Gaarne hoor ik de mening van de minister hierover.

De Sociale nota 1998 beschrijft het verschijnsel van de armoedeval en de beleidsintenties om deze te voorkomen dan wel te verkleinen. Het verhogen van het inactievenforfait – een van de maatregelen van het onderhavige wetsvoorstel – staat haaks op deze beleidsintenties. Het dient de geloofwaardigheid van deze beleidsintenties niet.

Kennisnemende van de adviesaanvraag aan de Sociaal-economische raad maak ik een aantal opmerkingen over de koopkrachtplaatjes. Ik

wil niet het gras voor de voeten van de Sociaal-economische raad wegmaaien. In onze opvattingen kan het maar twee kanten op. Ofwel gaan wij van rijkswege terug naar zeer globale plaatjes, zeker nu gemeenten inkomensbeleid mogen voeren. Dat is nieuw in de laatste jaren. Ofwel wordt elke Nederlander via een computer aangelijnd aan een nationale inkomenscentrale, die hem op elk moment over zijn inkomen kan informeren, zowel statisch als dynamisch, dus inclusief de impact van beleid door gemeenten. Wellicht is dit een gewenst toekomstbeeld?

Dit wetsvoorstel is een gevolg van het hanteren van koopkrachtplaatjes. Als dit voorstel de norm zet voor de toekomst, vragen wij ons af hoe het zal gaan met de voorziene herziening van het belastingstelsel. Als wij het dan moeten repareren voor groepen of zelfs individuen, wens ik het kabinet dat hiervoor staat zeer veel sterkte toe.

De CDA-fractie stemt in met het wetsvoorstel, ondanks de zeer kritische opmerkingen. Er komt in ieder geval 850 mln. bij personen die het goed kunnen gebruiken. Met het CDA-lid van de Tweede Kamer, de heer Terpstra, zeggen wij tegen het kabinet: belofte maakt schuld.

De **voorzitter**: De fax die de heer Rongen mij heeft overhandigd, zal ik ter inzage doen leggen op het centrale informatiepunt. Zo nodig, als het debat daartoe aanleiding geeft, zal ik het faxbericht doen opnemen als een noot in de Handelingen. Dat wordt nader beslist.

□

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Laat ik beginnen met deze minister te complimenteren. Het schijnt een hard gevecht te zijn geweest voor 850 mln. Ik begin waar de heer Rongen eindigde. Natuurlijk stemmen wij in met het wetsvoorstel. Een bedrag van 850 mln., grotendeels gericht op de lage inkomens, komt nooit slecht terecht.

Hoe heeft het nu zo ver kunnen komen? De relatieve waarde van de koopkrachtplaatjes als ontwikkeling van een bepaald inkomensniveau geeft natuurlijk nooit de werkelijke inkomenspositie van mensen weer. Maar mensen denken vaak, dat het bij een koopkrachtbelofte gaat om de overgang van december naar januari.

Ter Veld

Ik vind dat het kabinet dat had moeten weten, al was het maar voorzitter, omdat ik mij herinner dat de Tweede-Kamerfractie van de Partij van de Arbeid, waarvan toen zowel de minister als ik zelf deel uitmaakte, ook altijd op die manier keek naar de koopkrachtplaatjes van het kabinet-Lubbers II. Dus in die zin hadden wij moeten weten dat burgers kijken naar wat er in januari gebeurt. Ik vind het dan ook erg positief dat deze minister zich meteen heeft gerealiseerd, dat hij het moest herstellen, ook al geven de koopkrachtplaatjes over een heel jaar bezien, misschien een iets ander beeld dan wat er in januari gebeurt. Mijn fractie acht het niet alleen volstrekt correct dat het wordt hersteld door een missionair kabinet – en dus in april – maar ook, dat dit zo snel mogelijk gebeurt nadat het tekort zich voordoet. Want het daarna uitspreiden over een langere periode als je toch al krap zit, betekent alleen maar dat eventuele krapteperiodes langer doorlopen.

Dit alles betekent niet, dat wij blind zijn voor de negatieve effecten. Natuurlijk, als je vanaf 1 mei geleidelijk aan een inkomens-reparatie pleegt, dan vallen er een aantal problemen weg voor mensen die door het Verbond van Verzekeraars zo expliciet worden aangegeven in de brief die net door de heer Rongen is overhandigd. Ik ga ze dus niet uitgebreid noemen. Ik wijs er wel op, dat naheffingen vaak tot problemen leiden. Die kunnen ontstaan voor de mensen die in de loop van de eerste maanden een uitkering krijgen. Die krijgen we dan weer terug in de commissie voor verzoekschriften. Dat is dus een aandachtspunt voor de voorlichting. Ik hoor de reactie van de minister wel op de brief.

Ik denk ook dat voor bepaalde groepen de verschillen in uitkomsten en de eventuele inkomens-achteruitgang ten opzichte van de vooruitgang die men heeft gehad in januari tot problemen zullen leiden. Dat zal bijvoorbeeld gelden voor buitenlands AOW-premieplichtigen die niet belastingplichtig zijn. Voor één groep wil ik nog een keer de aandacht vragen, omdat ik dat ook heb gedaan in december bij de behandeling van het belastingplan: de postactieve ambtenaren met een invaliditeitspensioen bovenop hun WAO-conforme ambtenarenuitkering. Zij hebben van USZO al 5%

overhevelingstoelage gehad over dat deel en gaan er toch nog op achteruit. Die inkomensachteruitgang wordt niet gerepareerd. Ik vind het zo jammer, omdat ik die groep al in december traceerde als mensen met inkomensachteruitgang als gevolg van het PEMBA-complex. Die groep is waarschijnlijk te klein om te kunnen vinden of de groep is zo groot dat reparatie te duur is. Je weet het nooit precies. Jammer.

Dan de positie van de zelfstandigen. Voorzitter! De belastingdienst heeft het kennelijk al zo moeilijk met de uitvoering van de wetten die wij hier aannemen, dat men de zelfstandigenforfaitverhoging sowieso al was vergeten. De dienst moet alle zelfstandigen dus toch al een brief sturen. Dat daaraan dan een kleine verhoging van het zelfstandigenforfait moet worden toegevoegd, betekent voor de belastingdienst geen enkele vorm van extra werk. Die brief had ik toch al moeten krijgen. Ik had mijn belasting voor het lopende jaar al voldaan en had recht op een korting. Die korting is nu met *f* 9 verminderd. Nou, dan wil ik ook rente over het bedrag dat ik van de belastingdienst terugkrijg, al is het tot op de gulden precies. De antwoorden in de witte stukken bevredigden mij dus niet, want die spoorden niet met de brief die ik inmiddels van de belastingdienst had gekregen. En niet alleen ik, maar met mij ook al die andere zelfstandige ondernemers.

Voorzitter! Ten principale heb ik er ook bij het belastingplan op gewezen dat er absoluut groepen met een inkomensprobleem zullen zitten en dat wij dat dan wel weer zullen oplossen met een verhoging van het inactievenforfait, waarna we het jaar daarna natuurlijk weer de discussie krijgen dat het arbeidskostenforfait te dicht bij het inactievenforfait ligt, zodat mensen als zij gaan werken er op achteruit gaan. En dan zullen we wel weer komen tot verhoging van het arbeidskostenforfait. Ik weet het, het is de goedkoopste manier om uitkeringen te verhogen. We stemmen er ook mee in, maar we krijgen hier wel een probleem; een probleem dat zich natuurlijk kan vertalen in het belastingplan voor de 21ste eeuw in een hoge belasting-vrije voet voor iedereen, maar ook in een lage belastingvrije voet en met misschien een heel laag tarief over een nieuw in te voeren laagste schijf, waardoor in ieder geval het gaan

werken voor mensen aantrekkelijk blijft. Het wordt voor werkgevers relatief goedkoop om mensen met een laag inkomen in dienst te nemen.

Voorzitter! Deze minister krijgt waarschijnlijk uit het land voor dit wetsvoorstel weinig complimenten. Het leidt tot een aantal uitvoeringsproblemen. Degenen die hersteld zijn in hun gevoel dat de koopkracht verbeterd moest worden zullen het incasseren als terecht en degenen die niet hersteld zijn of enorm achteruit gegaan zijn zullen opnieuw de pest in hebben. Dat is de tragiek van de minister van Sociale Zaken, maar dat hoort bij zijn vak. Ik wens hem te complimenteren met het feit dat hij zich heeft ingezet om deze overheidsbelofte in ieder geval vorm te geven. Ik heb begrepen dat het een redelijk gevecht is geweest. Het doet mij deugd dat hij dat op deze manier heeft gewonnen.

Voorzitter! Ik ben ervan overtuigd – ik hoor graag een bevestiging van de minister – dat hij eenzelfde inspanning had gedaan in een niet-verkiezingsjaar.

□

De heer **De Wit** (SP): Mijnheer de voorzitter! De euforie rond de begroting 1998 is bedaar. Het jaar 1998 was nog maar pas begonnen of de eerste signalen bereikten Den Haag, dat het fout zat met de inkomens van grote groepen burgers. In plaats van de beloofde koopkrachtverbetering voor vrijwel alle inkomensgroepen trad er een netto achteruitgang op. Het gevolg was grote onrust in het land die volgens mij nog steeds bestaat. Ook is nog steeds niet opgehelderd waar het nu precies fout is gegaan. De belofte van het kabinet dat de koopkracht zal verbeteren wordt dus heel serieus genomen door de burgers. Terecht reageert deze verontwaardigd als er in plaats van vooruitgang achteruitgang optreedt. De koopkrachtachteruitgang kan eigenlijk pas in december worden beoordeeld. Waarom in januari zo snel gaan repareren? Is het dan toch met het oog op de aanstaande verkiezingen? Of spelen die geen enkele rol? Ik wil hiermee niet zeggen dat het niet terecht is, dat het kabinet heeft ingegrepen. Dat is een andere zaak.

In ieder geval moet met de grootste spoed thans de herstel-

De Wit

operatie worden uitgevoerd. In april aanstaande zal voor een groot aantal inkomensgroepen een aanzienlijke vooruitgang ontstaan mede op grond van de inhaaloperatie die dan moet worden uitgevoerd. In mei zullen de inkomens van diezelfde inkomensgroepen weer dalen tot het beoogde niveau voor 1998. Ik voorzie dan grote problemen. De burgers nemen de belofte van koopkrachtverbetering heel serieus, maar wat nu als de achteruitgang niet bij iedereen wordt hersteld? Wat nu als vervolgens in de maand mei mensen zien dat het inkomen zakt? Hoe kan de individuele burger nu beoordelen, laat staan controleren of het allemaal klopt wat met zijn inkomen wordt uitgehaald? Is de voorgenomen voorlichting zo gedetailleerd dat men zelf kan controleren of het klopt? Ik doel dan zowel op de inhaaloperatie van april als het inkomen van de maand mei. Hoe wil de regering bereiken dat daar voldoende inzicht ontstaat bij de individuele burger? Wordt door de uitbetalende instantie voor elke individuele persoon een bijsluiter bijgevoegd zodat die controle kan worden uitgevoerd? Graag hoor ik hierover het oordeel van de minister.

Voorzitter! Als je kijkt naar de brieven van mensen waarin zij hun netto inkomensachteruitgang beschrijven – die vaak enkele tientjes per maand beloopt – dan is voor mij de vraag of die komende hersteloperatie afdoende zal blijken. Deze Kamer heeft echter nauwelijks de kans om de voorgestelde maatregelen goed op hun gevolgen te beoordelen. De tijdsdruk dwingt nu om ja of nee tegen het voorstel te zeggen. Wat de SP betreft gebeurt dat in de hoop dat datgene wat nu wordt voorgesteld toereikend zal zijn. Immers, anders zal de onrust in mei of juni niet te overzien zijn.

Over de positie van de banenpoolers is al in de Tweede Kamer gesproken. Zij zijn per 1 januari in de WIW terechtgekomen. Op grond van de motie-Kalsbeek mag hun netto-inkomen niet achteruit gaan. Voor degenen die al langer dan twee jaar in de banenpool zitten, moet het inkomen zelfs vooruit gaan. Volgens een recent onderzoek van de AbvaKabo – afgelopen week heb ik er een brief over gekregen – gaat niettemin voor een aantal banenpoolers het netto-inkomen achteruit als gevolg van de Pemba en de afschaffing van de Wet vermindering

afdrachtskorting. Die achteruitgang moet worden goedge maakt door middel van een publiekrechtelijke toeslag, maar volgens de AbvaKabo wordt elke netto loonsverhoging die plaatsvindt, in mindering gebracht op de toeslag. Dit betekent dat er in wezen een netto-achteruitgang optreedt die niet wordt hersteld. Bevestigt de minister deze redenering van de AbvaKabo? Wat is zijn commentaar daarop?

Ook over de IOAW'ers is al aan de overzijde gesproken. Zij ondervinden een probleem omdat zij te veel belasting betalen. De minister heeft gesteld dat zij het te veel betaalde bedrag terug kunnen krijgen door middel van een T-biljet, maar dat vergt een aantal maanden waardoor er problemen kunnen rijzen. De minister verwijst deze mensen in verband hiermee naar de aanvullende bijstand. De vraag rijst, wat er nu gebeurt als men daarna belastinggeld terugkrijgt. Moet dat bedrag dan weer worden afgedragen aan de sociale dienst? Wat gebeurt er met de vermogenstoets? In de IOAW is die toets niet aanwezig. Blijft dat zo, óók als men aanvullende bijstand moet vragen? Blijft het een en hetzelfde systeem? Dat hoop ik, voorzitter.

Deze hersteloperatie gaat 850 mln. kosten en dat is niet mis. Kan de minister duidelijk aangeven waar dat bedrag vandaan moet komen? Heeft hij daarin al een inzicht of wil hij ons laten wachten totdat, na de verkiezingen, de Voorjaarsnota wordt gepresenteerd?

□

Mevrouw Gelderblom-Lankhout

(D66): Mijnheer de voorzitter! Inkomensplaatjes vormen het onderwerp van een spelletje waarmee men zich aan de overzijde graag bezighoudt. Ik verwacht dat dat niet zal ophouden, ook al toont de onderhavige operatie het failliet van het beleid via inkomensplaatjes aan.

Het antwoord van de minister, namelijk dat een en ander al was aangegeven in de Sociale nota, acht ik niet bevredigend. Welke burger leest nu de Sociale nota? Die lezen wij hier, maar de burger gaat ervan uit dat een belofte is gedaan: iedereen gaat er iets op vooruit. Welnu, dat blijkt niet te kloppen; dat is het probleem.

Voorzitter! Wij hebben de minister gevraagd, duidelijk te maken wie erop vooruit gaat; 850 mln. is een groot bedrag. Als ik het antwoord goed lees, gaat het om vier of vijf groepen: ouderen met een aanvullend pensioen; twee soorten uitkeringsgerechtigden, WAO en WW; mensen met een VUT-uitkering; zelfstandigen. Uit het antwoord blijkt mijns inziens dat eigenlijk alleen de ouderen met een aanvullend pensioen erop vooruit gaan. Voor de anderen gaat het om reparatie. Is deze conclusie juist?

Wij vroegen ook hoe het precies zat, opdat de mensen zouden begrijpen wat er aan de hand is. Klopt onze redenering dat men in april reparatie dan wel vooruitgang krijgt voor drie maanden, dus voor januari, februari en maart? In april lijkt het dus mooier dan het in werkelijkheid is. Vervolgens gaat men er in mei iets op achteruit, maar dan is er de vakantie-uitkering. Het verbaast ons overigens dat wij de enige fractie zijn die opmerken dat het vakantiegeld in mei wordt uitgekeerd. De Raad van State noch de minister noch de Tweede Kamer heeft dat opgemerkt. De vakantie-uitkering staat weliswaar apart op het strookje, maar men kijkt toch naar datgene wat er op de girorekening of de bankrekening binnenkomt. In mei ziet het er dus ook mooi uit. In juni komt de ontvullende werkelijkheid. In juni lopen wij het risico dat men denkt: hoe zit het nu, want ik begrijp er helemaal niks van.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Misschien wordt er in juni gerepareerd door een indexatie.

Mevrouw Gelderblom-Lankhout

(D66): Dat moeten wij nog maar afwachten. Ik weet niet of er zo gauw een kabinet is dat dit doen kan. Ik wil er niet op vooruitlopen of een demissionair kabinet het kan doen.

De **voorzitter**: Ik wijs de leden erop dat er alleen via de interruptiemicrofoons kan worden geïnterrumpeerd. Wordt dat niet gedaan, dan is de kans groot dat de interruptie niet in de Handelingen wordt opgenomen. Daardoor wordt de reactie onbegrijpelijk, hetgeen ik wens te voorkomen in deze Kamer.

Mevrouw Gelderblom-Lankhout

(D66): Voorzitter! Het Verbond van verzekeraars vraagt waarom er niet

Gelderblom-Lankhout

in mei een duidelijker reparatie kon komen, omdat er dan wat meer tijd was geweest. Op deze vraag is een antwoord gegeven waardoor ook mijn fractie niet kan ontkomen aan de indruk dat het met een zekere datum in mei te maken heeft. Maar goed, ik neem aan dat de minister hierover niet helderder wil zijn dan hij tot nu toe geweest is.

Overigens, ik moet vaststellen dat twee collega's die aan dit debat meedoen, de brief van het Verbond van verzekeraars niet gekregen hebben. De brief is gericht aan vier fracties. Twee fracties kennen dus de inhoud van de brief niet. Ik zou het daarom op prijs stellen als u, voorzitter, deze brief wilt laten kopiëren vóór de beantwoording door de minister. Dan kennen ook de twee andere fracties de inhoud van de brief.

De **voorzitter**: Toen de heer Rongen de fax ter sprake bracht, heb ik hem al meegedeeld dat het bericht werd gedeponereerd op het centraal informatiepunt van deze Kamer. Dat is inmiddels gebeurd.

Mevrouw **Gelderblom-Lankhout**

(D66): Dat is prachtig, maar deze leden zitten nu hier. Ik praat natuurlijk niet namens hen, maar ik kan mij voorstellen dat zij de brief graag willen lezen. Vandaar mijn verzoek aan u.

Het Verbond van verzekeraars stelt dat er wel degelijk kosten zijn. Ik kan mij voorstellen dat bepaalde administrateurs de invoering van deze maatregelen met enige krachtige vloeken vergezeld hebben doen gaan. Zij hebben net in januari uitgerekend hoe het nieuwe systeem in elkaar zit en nu komt er weer een nieuw systeem. De minister kan wel zeggen dat het niet zoveel kost, maar het kost toch uren werk. Er moeten immers volgens nieuwe tabellen nieuwe loonstrookjes gemaakt worden. Daarom vraag ik toch of het kabinet dit heeft ingecalculeerd. Heeft het kabinet daar wel of niet geld voor over? Of ontkent de minister zelfs dat het waar is?

Ik vat samen. Wij gaan natuurlijk akkoord met dit wetsvoorstel, want het gaat om de belofte die wij allemaal gedaan hebben, namelijk dat de mensen er niet op achteruit zouden gaan. Er wordt 850 mln. voor uitgetrokken. Mijn fractie is er niet zeker van dat dit de duidelijkheid biedt die met de belofte gedaan is.

□

De heer **De Boer** (GroenLinks): Voorzitter! Ik sta voor 15 minuten op de sprekerslijst, maar het zal met 1/5 daarvan gedaan zijn. Dat zal u en de Kamer welkom zijn, gezien het achterlopen op het schema.

Als je de altijd naar spanning en sensatie zoekende media mag geloven, hebben rond dit wetsvoorstel de ruiten van de Treveszaal gerinkeld, vervulden de heren Wijers en Dijkstal in dit drama een heldenrol en zat de premier er passief bij. Zoals gewoonlijk zal de werkelijkheid wel anders zijn.

De fractie van GroenLinks is vóór dit wetsvoorstel. Ik zal de discussie die op 12 maart jongstleden in de Tweede Kamer is gevoerd, niet herhalen. Wel zal ik nog een paar dingen aan de orde stellen.

In de Sociale nota 1998 werd door dit kabinet helder en onomwonden toegezegd dat er voor alle inkomensgroepen sprake zou zijn van een koopkrachtverbetering. Groot was de schrik toen daarvan op de loonstrookjes van januari niets terecht kwam; een blunder van formaat! Kan de minister van Sociale Zaken nog eens samenvattend zeggen, hoe deze miskleun kon ontstaan en wat hij heeft gedaan om dat in de toekomst te voorkomen?

Ik heb een wat dubbel gevoel bij het stoom-en-kokend-water-scenario van dit reparatievoorstel. Natuurlijk vinden wij allen dat mensen zo snel mogelijk recht hebben op de toegezegde koopkrachtverbetering, maar met de Raad van State ben ik echter kritisch over alweer nut en noodzaak van dit "speedy scenario" gericht op uitbetaling in april. Ik kan mij niet helemaal aan de indruk onttrekken, dat de minister per se het loonstrookje van april wil halen als een soort huis-aan-huisfolder richting de verkiezingen van 6 mei. Kan de minister ons nu eens precies vertellen hoe het loonstrookje van mei – dus na de verkiezingen – eruit gaat zien? Ik ben daar heel benieuwd naar. Eerlijk gezegd is mij nog steeds niet duidelijk geworden, hoe dat in zijn werk gaat. Ik houd open dat het aan mij kan liggen, maar ik hoor graag een antwoord.

Wat zijn de plannen van de minister met betrekking tot de voorlichting over wat er de komende maanden gaat gebeuren? Die bijsluiter van collega De Wit is misschien een aardige suggestie? Of

lopen wij de kans in juni weer overstelpt te worden met brieven van teleurgestelde kiezers?

Voorzitter! Het is nu 24 maart. Kan de minister spijkerhard garanderen dat alle uitvoeringsorganen, pensioenfondsen, werkgevers, uitkeringsinstanties en de sociale diensten in staat zijn de in deze reparatiewet opgenomen verbeteringen in april in de uitbetalingen verwerkt te hebben?

Ik ben daarover buitengewoon sceptisch. Die runs worden ongeveer in de tweede week van april gedraaid. Dan zouden er nog een kleine drie weken over zijn om de hele software up-to-date te maken en te installeren. Ik moet dat zien. Ik vraag de minister om garanties.

Ik sluit mij aan bij de vragen van collega Rongen over de kosten van dit hele gedoe en specifiek de kosten van de sociale diensten. Moeten de gemeenten die zelf ophoesten?

Kortheidshalve sluit ik mij aan bij de vragen van collega De Wit over banenpools en de IOAW. De rest is op 12 maart voldoende bediscussieerd.

De fractie van GroenLinks zal dit voorstel, weliswaar met opgetrokken wenkbrauwen gezien de opmerkingen die net gemaakt heb, echter wel steunen.

□

De heer **De Haze Winkelman**

(VVD): Mijnheer de voorzitter! Wij hadden ons in eerste instantie niet gemeld, maar wij willen verhinderen dat de minister denkt dat onze fractie dit voorstel zo geweldig vindt dat zij daarover niet eens het woord wil voeren.

Wij hebben evenals de andere fracties grote kritiek op de gemaakte keuzes. Wij kunnen wat dat betreft ons aansluiten bij vrijwel alle kritische opmerkingen die door de verschillende fracties in deze Kamer zijn gemaakt. Het gaat daarbij met name om het blindvaren op de koopkrachtplaatjes. Wij moeten toch erkennen dat het belastinginstrument steeds botter en botter wordt en dat het gesleutel aan de tarieven en belastingvrijstelling op deze manier niet kan doorgaan? In het bijzonder de opmerkingen die gemaakt zijn over het inactievenforfait spelen hierbij een belangrijke rol. Dat kan zo echt niet langer doorgaan.

Als wij de uitvoeringskosten bekijken op basis van de bedragen

De Haze Winkelman

die in de memorie van antwoord genoemd zijn, gaat het om forse bedragen. Die zullen ongetwijfeld nog veel hoger worden als wij daarbij alle andere uitvoeringskosten tellen, wellicht tientallen miljoenen. Op een bedrag van 850 mln. is dat toch wel heel erg fors!

Een hogere betaling in april en vervolgens een lagere in mei zullen ook problemen opleveren. Het is al met al niet erg fraai. Het lijkt erop alsof het doel de middelen heiligt.

De uiteindelijk gekozen middelen zijn niet fraai, maar desalniettemin zal ook onze fractie akkoord gaan met dit voorstel.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet en enige andere wetten teneinde de aanspraak van vreemdelingen jegens bestuursorganen op verstrekkingen, voorzieningen, uitkeringen, ontheffingen en vergunningen te koppelen aan rechtmatig verblijf van de vreemdeling in Nederland (24233).**

De beraadslaging wordt hervat.

Staatssecretaris **Schmitz**: Voorzitter! Als coördinerend bewindspersoon voor dit wetsvoorstel zal ik eerst het woord voeren. Na mij zal ook staatssecretaris De Grave graag ingaan op de aspecten die hem aangaan. U weet dat deze wet door nog meer bewindspersonen wordt ondertekend, onder meer van VWS en van Onderwijs, maar wij zullen vandaag ingaan op de vragen die aan ons zijn gesteld.

Het wetsvoorstel kent een lange voorgeschiedenis. Al in het regeerakkoord van het vorige kabinet, in oktober 1989, werd aangekondigd dat de illegaliteit moest worden tegengegaan. Het toenmalig kabinet stelde dan ook zoals gebruikelijk een commissie in die moest adviseren: hoe gaan wij illegale immigratie tegen, hoe kunnen wij het onterecht gebruik van collectieve voorzieningen tegengaan?

Ook het activeren van het binnenlands vreemdelingentoezicht zat in het takenpakket van de commissie. Die commissie, in de wandeling de commissie-Zeevalking genoemd, startte in maart 1989 en bracht een jaar later haar rapport uit. Daarin stond de centrale aanbeveling dat illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen in beginsel van collectieve voorzieningen moesten worden uitgesloten. Die illegaal verblijvende vreemdelingen zouden dan kunnen zijn hetzij mensen die zich nimmer bij de overheid hadden gemeld om toestemming tot verblijf te krijgen, hetzij mensen wier vergunning of visum was verlopen en die verder geen toestemming hadden gevraagd dan wel uitgeprocedeerden na een aanvraag van asiel die ook na rechterlijke toetsing te horen hadden gekregen dat men hier niet kon blijven. Voor het inrichten van de aanpak daarvan moest de vreemdelingenadministratie verder worden ingericht en gekoppeld aan het systeem van de gemeentelijke bevolkingsadministratie; een buitengewoon omvangrijke operatie. Het regeerakkoord van dit kabinet in augustus 1994 behelst de afspraak voor wetgeving.

Vandaag bespreken wij het concept van die wet, dat in de afgelopen twee jaar in bespreking is geweest, eerst in de Tweede Kamer en daarna met u. Er is sprake geweest van vele jaren van voorbereidende arbeid, zowel in wetstechnische zin als in administratief-operationele zin. Ik meen dat het goed is om vast te stellen dat een dergelijke grondige voorbereiding ook verwacht mag worden en noodzakelijk is voor een wet die op zichzelf streng is voor mensen die niet rechtmatig in ons land verblijven. Het gaat wel juist om mensen die zich toch al in een weinig benijdenswaardige positie bevinden. Grote zorgvuldigheid is daarom vereist bij de voorbereiding en straks is ook zorgvuldigheid in de uitvoering van de wet vereist. Ik kom er nog op terug.

De vragen, zowel schriftelijk als mondeling, geven er blijk van dat uw Kamer zich bewust is van de noodzaak van die zorgvuldigheid. Mevrouw Le Poole heeft terecht geconstateerd dat de Tweede Kamer een zeer uitvoerige behandeling heeft gehad, zowel schriftelijk als mondeling, niet alleen over dat wetgevingstraject, maar juist ook

over de waarborgen van de uitvoering tot begin februari toe.

Het principe van de koppeling – rechtmatig verblijf is voorwaarde voor rechten op collectieve voorzieningen – wordt door velen wel degelijk onderschreven. Een overheid moet nu eenmaal toch consequent zijn, hoe hard dat ook moge lijken. Als de overheid stelt dat men geen toestemming krijgt voor verblijf in dit land of als men zelfs geen toestemming heeft gevraagd, dan kan diezelfde overheid niet toch een recht op collectieve voorzieningen in stand houden. Wij hebben een aantal uitzonderingen gemaakt in het huidige wetsvoorstel: onderwijs aan kinderen, medische acute situaties en het recht op rechtsbijstand. Maar niet te ontkennen valt dat het een strenge wet blijft. Dan moet ook geëist worden dat die wet straks correct wordt uitgevoerd. Absolute garanties zijn nooit te geven, fouten worden natuurlijk overal gemaakt, maar de uitvoering, juist van deze wet, moet met grote waarborgen omkleed zijn. Zo niet, dan vallen mensen tussen wal en schip, mensen in moeilijke omstandigheden, die dan extra zouden worden gedupeerd. De wetgever en de uitvoerende organisaties moeten daarvan doordrongen zijn.

Juist over de uitvoeringsaspecten zijn veel briefwisselingen gevolgd. Ik heb de Tweede Kamer daarover in juli en november 1997, en in februari 1998 gerapporteerd. In december 1997 heeft een schriftelijk overleg plaatsgevonden, evenals begin februari. In het laatste algemeen overleg achtte de Tweede Kamer zich voldoende geïnformeerd.

In alle eerlijkheid: er zijn zeker wetten die meer voldoening geven om te verdedigen dan deze Koppelingswet. Ik zou dat de heer De Boer bijna – ik onderstreep dat woord – kunnen nazeggen. De regering heeft namelijk niet alleen de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van leuke, positief ingestelde wetten, maar zij heeft qua regelgeving ook de plicht, maatschappelijke verschijnselen die ongewenst zijn te bestrijden. Illegaliteit is in onze ogen zo'n verschijnsel. Het is een uitvloeisel van het feit, dat Nederland een toelatingsbeleid kent. Een overheid die overtuigd is van de noodzaak van zo'n toelatingsbeleid – waarover je natuurlijk politiek van mening kunt verschillen, waarbij ook gediscussi-